

Nr 215.

Av herr **Undén**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6, m. m.

Genom Kungl. Maj:ts proposition nr 269 föreslås sådana ändringar i tryckfrihetsförordningen, att utgivningsförbud mot periodisk skrift skall kunna meddelas, när riket befinner sig i krig, samt att allmän eller partiell censur av tryckta skrifter, jämte införselförbud, skall kunna inrättas, då riket befinner sig i krig eller krigsfara. Tillika föreslås en lag med tillämpningsföreskrifter.

Då utgivningsförbud såsom straffpåföljd kan ersättas av vanliga straff, när fråga är om förberedelse till högförräderi eller överträdelse av tryckfrihetsförordningens stadganden, och då förebyggande ingripanden kunna ske genom censur, torde några vägande skäl för utgivningsförbudets införande icke finnas. En indragningsmakt kan å andra sidan genom sin tillvaro skapa en atmosfär av otrygghet hos den fria pressens företrädare, ungefär som en befogenhet för regeringen att annullera riksdagsmandaten för riksdagsledamöter skulle kunna skapa en känsla av osäkerhet och osjälvständighet hos riksdagens representanter. Det hemställes, att förslaget om utgivningsförbud må utgå ur den föreslagna 6 § tryckfrihetsförordningen.

Införandet av censur över tryckta skrifter kan vara oundgängligt, när vårt land är indraget i krig, och tryckfrihetsförordningen bör därför lämna möjlighet till ett sådant kontrollsystem. Att upprätta censur redan vid krigsfara synes däremot inte påkallat. Den erfarenhet, som vunnits under den tid Sverige nu befunnit sig i ett läge av krigsfara, torde tvärtom ge vid handen, att ett system med underhandsanvisningar och råd till pressen kan ur effektivitetens synpunkt fungera ganska tillfredsställande. Även om det kan pekats på fall av bristande lojalitet mot landets intressen eller av vårdslöshet vid publicering av meddelanden, äro säkerligen dessa olägenheter av ringa vikt i jämförelse med de missgrepp och det ovisa nit, som en aldrig så väl organiserad censurmyndighet skulle ha gjort sig skyldig till.

Härtill kommer en annan synpunkt. En censurmyndighet blir i tillfälle att genom sin verksamhet bedriva en politik, som i viss utsträckning undandraget sig kontroll från statsmakternas och i synnerhet riksdagens sida. Avgörandet angående vad som skall strykas och släppas igenom kommer med nödvändighet att ligga hos ett stort antal personer, och det är svårt att genom personvalet garantera, att icke ett oansvarigt och okontrollerbart missbruk av maktställningen möjliggöres.

Beträffande normerna för censurens verksamhet innebär den föreslagna lagen, att förhandsgranskning skall ske till skydd för vissa intressen, nämligen 1) rikets säkerhet, 2) det goda förhållandet till främmande makter, 3) krigslydnaden och 4) samhällsordningen.

I stället för dessa vidsträckta och obestämda uttryck kunde införas förlagsvis följande stadgande:

Förhandsgranskningen skall ha till syfte:

- 1) att förebygga offentliggörande av underrättelser, vilkas spridande såsom ägnat att skada rikets säkerhet är enligt meddelade föreskrifter förbjudet;
- 2) att förebygga propaganda, som har förrädisk syftning eller eljest är ägnad att försvaga landets motståndskraft.

Då ändringar i grundlagarna icke bli definitiva förrän efter beslut vid ny riksdag, är det icke nödvändigt, att lagen i ämnet redan nu antages. Det hemställs därför, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en omarbetning av lagförslaget enligt här antydda riktlinjer.

Under återopande av det ovan anförda hemställer jag,

A) att riksdagen måtte såsom vilande i grundlagsenlig ordning antaga till införande i tryckfrihetsförordningen en ny paragraf, betecknad såsom § 6, av följande lydelse:

»Då riket befinner sig i krig, må, i den ordning varom stadgas i särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag, meddelas föreskrift om förhandsgranskning av tryckta skrifter och om förbud att i riket införa sådana skrifter.

I lag, varom i denna paragraf är fråga, må ock straff stadgas för överträdelse av vad i lagen föreskrivits.»

B) att riksdagen med avslag å det i propositionen nr 269 framlagda förslaget till lag med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig eller krigsfara måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att nytt förslag i detta ämne utarbetas och framlägges för nästkommande riksdag.

Stockholm den 27 maj 1940.

Östen Undén.